

Text apărut pe www.poezie.ro

Învățăm împreună (5)

tehnica literara []

(Imperfecțiuni ale ritmului. Accentul)

de Rodean Ștefan-Cornel

2008-09-18 | |

Notă:

Acest text nu este o lucrare de cercetare științifică, un eseu, o lecție, sau un instructaj. El conține doar câteva note de studiu, personale, elaborate de subsemnatul pe timpul parcurgerii unei bibliografii pe care am considerat-o absolut necesară pentru inițierea mea în unele “taine ale scrisului.”

De-a lungul timpului s-a constatat că, de regulă, la unii începători (mai ales la creatorii care nici nu au „ritmul în sânge” și nici nu sunt preocupați pentru studiul prozodiei) ritmul este „șchiop” mai ales din următoarele motive:

- așezarea „neinspirată” (nepotrivită) a cuvintelor în vers;
- accentuarea greșită a unor cuvinte;
- despărțirea greșită în silabe;
- nerespectarea măsurii versurilor (silabe în plus sau în minus).

Pe măsură ce ei citesc tot mai multe versuri, studiază, se antrenează, unele din aceste cauze sunt eliminate, dar chiar și la creatorii cu experiență se mai întâlnesc unele imperfecțiuni de ritm din cauza accentuării greșite a unor cuvinte sau din pricina despărțirii greșite în silabe.

Accentuarea cuvintelor

În limba română, de regulă, nu se notează vocala accentuată (nu se pune un semn grafic în acest sens, adică nu se folosește accentul grafic). Dar, când se analizează accentul la pronunțarea unor cuvinte (accentul tonic), pentru a marca vocala accentuată (cu scopuri didactice), de regulă, litera care notează vocala respectivă este subliniată (underline). Menționez, în acest sens că, în exemplele următoare, literele care notează vocalele accentuate vor fi scrise cu majuscule.

Câteva reguli, privind accentul:

- „a” final este accentuat în unele forme verbale (infinitiv, imperfect persoana a treia singular: (tremurA), în unele substantive feminine nearticulate terminate în „a” sau în „ea” (cafeA, musacA) și în unele adjective împrumutate (grenA, lilA) și neaccentuat când este articol hotărât (cAsa, musacAua) și în unele împrumuturi la care forma nearticulată se confundă cu cea

articulată (wIdia);

- „i” și „u” final sunt accentuați în unele împrumuturi substantive (colibrI, taxI, atU) și adjective (kakI).

- „o” final este neaccentuat în majoritatea cuvintelor în care apare și accentuat în substantive și adjective mai recente (halO, bordO, indigO, marO);

- sufixele monosilabice sunt de cele mai multe ori accentuate (-al, -an, -ar, -aș, -âș, -el, -esc, -et, -giu,

-ior, -ism, -ist, -is, -iu, -lâc, -oi, -os, -șag, -șor, -șug, -tor, -ui), dar există și câteva neaccentuate (-bil, -nic);

- substantivele provenite din infinitive lungi ale verbelor în „-ea” (a prevedea) trebuie accentuate pe sufix (prevedEre);

- cuvintele polisilabice pot avea, pe lângă accentul principal (forte), mai puternic, și un accent secundar, mai slab: AnteroposteriOr, meglEnoromÂn;

- unele nume românești de familie aparent asemănătoare (cu terminația în „iu”) trebuie accentuate diferit, în conformitate cu originea și structura lor: ConstantinIu, dar RotAriu (nu RotarIu);

- trebuie evitată tendința deplasării accentului spre începutul cuvântului (ex. de variante greșite în acest sens: Abia, Adică, adUlter, alIbi, Alo, așAdar, cAisă, cApsulă, carActer, cAras, cEva, cOmis-voiajor, condUctor, dUminică, dUșman, fenOmen, iAnuarie, mIros, sEver, sAcoșă); asta nu înseamnă însă, că regula este ca toate cuvintele să aibă accentul la sfârșitul cuvântului (vezi și exemplele din capitolul „Alte observații”);

- în funcție de uzul literar actual, normele recomandă o singură accentuare la cele mai multe cuvinte, dar, la alte cuvinte se admit variante accentuale libere, ca de exemplu: acatIst/acAtist, anOst/Anost, Antic/antIc, gIngaș/gingAș, hatmAn/hAtman, Intim/intIm, jIlav/jilAv, penUrie/penurIe, profEsor/profesOr, trAfic/trafIc;

- se recomandă, pentru formele verbului „a fi”: sUntem (nu suntEm);

- se recomandă o singură accentuare pentru formele verbale ca indicativul și conjunctivul prezent persoana I și a II-a plural și imperativ persoana a II-a plural, accentuate pe sufixul „-e” la conjugarea a II-a (tipul „tăcEți”), respectiv pe temă la conjugarea a III-a (tipul „bAteți”).

Alte observații:

- în versificație, cele mai multe probleme sunt la cuvintele din 2-3 silabe, la care se admite un singur accent;

- la cuvintele monosilabice, accentul este diferit, de cele mai multe ori, funcție de interesul versificației; de regulă, accentul nu cade pe ele când sunt simple particule ajutătoare (articol posesiv, prepoziții, conjuncții, verbe ajutătoare), dar accentul poate cădea pe cuvintele

monosilabice dacă acele cuvinte sunt substantive, adjective s.a.m.d.;

- se pare că cele mai frecvente greșeli de accentuare se fac în cazul următoarelor cuvinte (întâi este trecută varianta corectă, iar în paranteză varianta greșită): adIcă (nu Adică), adultEr (nu adUlter), Afină (fruct) (nu afInă), alibI (nu alIbi), alO (nu Alo), apEndice (adaos) (nu apendIce), Aripă (nu arIpă), așadAr (nu așAdar), August (lună) (nu augUst), avArie (nu avarIe), capsUlă (nu cApsulă), caractEr (nu carActer), carAs (nu cAras), călUgăriță (nu călugărIță), cevA (nu cEva), cochIlie (nu cochille), comIs-voiajOr (nu cOmis-voiajor), conductOr (și pentru persoană și pentru cablu) (nu condUctor), diAsporă (nu diasporĂ), dOctoriță (nu doctorIță), dumInică (nu dUminică), dușmAn (nu dUșman), fenomEn (nu fenOmen), ianuArie (nu iAnuarie), jUnior (fiul) (nu juniOr), mirOs (nu mIros), regIzor (nu regizOr), sevEr (nu sEver), sacOșă (nu sAcoșă), Unic (nu unIc).

Atenție! Toate exemplele de mai sus sunt în conformitate cu cele mai noi norme, prevăzute în Dicționarul Ortografic, Ortoepic și Morfologic al Limbii Române (DOOM), Ediția a II-a, 2005, care, pentru multe cuvinte schimbă modul de accentuare prevăzut în Dicționarul Explicativ al Limbii Române (DEX), Ediția a II-a, 1998.

În episodul următor, cu același scop, al „menținerii ritmului”, vom vorbi despre despărțirea în silabe.